

ปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ :

กรณีศึกษา อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี¹

ณัฐฤติ ไวกิจเนก²

ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว³

ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หนุ่ยปริง³

ดร.สุชาติ ศรียารักษ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานีมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการการทำงาน และความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ด้านหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อศึกษาแนวทาง การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความล่าช้ารวมถึงแสวงหาแนวทางให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ โดยเป็นการเลือกตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 8 คน จากจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการให้ความช่วยเหลือเยียวยาฯ โดยตรง ผ่านแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ซึ่งประมวลผลควบคู่ไปกับการค้นคว้าวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา พบว่า แม้การดูแลเยียวยาจะครอบคลุมไปถึงครอบครัวและสมาชิกที่อยู่ภายใต้การดูแลของผู้ประสบเหตุก็ตาม อีกทั้งได้มีกฎเกณฑ์ที่ทันสมัยและรวดเร็วมากขึ้นกว่าเดิม ถึงกระนั้น จากข้อมูลพบว่ายังคงเกิดปัญหาในเชิงการปฏิบัติงาน กฎหมายที่ยังไม่รอบรับครอบคลุมทั่วถึง การพิจารณาเข้าข่ายการเยียวยาที่ล่าช้าและผ่านหลายขั้นตอน บุคลากรที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอในการพิจารณาการเสียหายที่เกิดขึ้น ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานทั้งสิ้น ซึ่งรัฐบาลควรพิจารณาให้เป็นวาระสำคัญ และดำเนินการให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำงานร่วมกันและไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ลดความผิดพลาด และ

¹ บทความเรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “ปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ รู้สึกถึงความจริงใจในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ความขัดแย้งดังกล่าวนี้มากขึ้นกว่าเดิม อันนำไปสู่สภาพสังคมที่สงบสุข และมั่นคงต่อไป

คำสำคัญ เหตุการณ์ความไม่สงบ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ จังหวัดชายแดนภาคใต้ การให้ความช่วยเหลือ

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เหตุการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยืดเยื้อมานานกว่า 13 ปีแล้ว ยิ่งเวลาผ่านไปความขัดแย้งและความรุนแรงก็ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นระบบ มีทั้งความคลี่คลาย ขยายตัว มีทั้งความแปรปรวนและก็ความซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันสิ่งที่เป็นปัจจัยแทรกซ้อนก็ดูเหมือนจะปรากฏให้เห็นเช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาจากแรงผลักดันภายในที่เป็นระบบในทางสังคมอันมีชีวิตและพลวัตที่จะต้องทำความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกัน จากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Incident Database-DSID) พบว่า ในระหว่างเดือนมกราคมปี 2547 ถึงเดือนเมษายน 2560 มีเหตุการณ์ความไม่สงบรวมทั้งสิ้น 19,279 เหตุการณ์ ในช่วงเวลาดังกล่าวมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 6,544 ราย มีผู้บาดเจ็บ 12,963 ราย สรุปได้ว่าในรอบ 13 ปี ระหว่างปี 2547-2559 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวม 19,507 ราย (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2560) ในแง่ความรู้สึกและจิตวิทยาสังคมได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประชากรตัวอย่างจากจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา จำนวน 2,000 คน ประกอบด้วยผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 75.1 ศาสนาพุทธ/คริสต์ร้อยละ 23.9 ตัวอย่างจำนวนร้อยละ 22 คน รู้จักหรือญาติสนิทเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหรือหายตัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่จำนวนมากได้รับผลกระทบในด้านความรู้สึกที่มีคนรู้จักหรือญาติพี่น้องเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ความรุนแรง(สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 20)

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาเรื้อรังที่เกิดขึ้นมายาวนานจนถึงปัจจุบัน มีสาเหตุหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำประวัติศาสตร์และศาสนามาเป็นเงื่อนไขประกอบกับปัญหาอื่นๆ เช่นปัญหาการเมืองระดับท้องถิ่น กลุ่มผู้มีอิทธิพล ธุรกิจผิดกฎหมาย ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าว ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากการ ก่อความไม่สงบแล้ว ยังปรากฏการใช้ความ

รุนแรงที่เกิดจากแรงจูงใจส่วนบุคคล ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการสร้างสถานการณ์ แต่ไม่สามารถให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เนื่องจากความเกรงกลัวต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สะท้อนถึงปัญหาที่สะสมมานานและการสะท้อนอคติระหว่างกันที่ระเบิดออกมาโดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการเมือง การปกครอง สังคมจิตวิทยา อุดมรัฐปัตตานี เศรษฐกิจ และการแทรกแซงจากภายนอกประเทศ แม้จะผ่านวิธีการแก้ปัญหาหลายรูปแบบ ทั้งการปฏิบัติแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน สันติวิธี และสมานฉันท์ ปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบไม่เพียงเฉพาะต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะแนวโน้มของความรุนแรงที่มีโอกาสกระจายตัวออกไปจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งความสูญเสียต่อครอบครัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งพลเรือน ตำรวจ ทหาร ซึ่งถูกจัดส่งจากนอกพื้นที่เข้าไปปฏิบัติการแก้ไขปัญหาแล้วเสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว จึงได้มีนโยบายในปี พ.ศ.2548 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานเยียวยาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อชดเชยผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเกิดเหตุความรุนแรงอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ โดยการดำเนินงานการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จากการกระทำของผู้ก่อการร้ายที่ก่อสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ทหาร ตำรวจถูกช่มยิง ถูกระเบิด ลอบยิงชาวบ้านผู้บริสุทธิ์ ลอบวางเพลิงบ้านพัก สถานที่ราชการ ร้านค้าและการทำลายพืชสวนทางการเกษตร ผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าวล้วนแต่เป็นผู้บริสุทธิ์และเป็นผู้เสียสละเข้ามาปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ควรมีกลไกที่จะให้การช่วยเหลือทรัพยากรบุคคลดังกล่าวให้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวรวมทั้งตัวบุคคลที่ได้รับผลกระทบสามารถช่วยเหลือตัวเองได้และดำเนินชีวิตต่อไปในวันข้างหน้าได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ด้านหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความล่าช้า รวมถึงแสวงหาแนวทางให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุและปัญหาของเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถวิเคราะห์สาเหตุได้ดังนี้

1.1 ด้านการเมือง : การผนวกดินแดนรัฐปัตตานีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม จากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างสยามและอังกฤษ เมื่อ พ.ศ. 2452 ประกอบกับการปรับโครงสร้างทางการเมืองโดยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางในสมัยรัชกาลที่ 5 เนื่องจากต้องการสร้างบูรณภาพเหนือดินแดนสยามเพื่อป้องกันการรุกรานจากชาติตะวันตก ทำให้ผู้ปกครองรัฐปัตตานีเดิมสูญเสียอำนาจ และนโยบายรัฐนิยมสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ปลุกกระดมให้คนทั้งชาติต้องทำตัวให้เป็นคนไทย จึงจะถือว่ารักชาติ โดยภายใต้้นโยบายรัฐนิยมมีการห้ามใช้ภาษามลายู ห้ามสวมหมวกแบบมุสลิม ห้ามผู้หญิงใช้ผ้าคลุมศีรษะ ผู้ชายห้ามนุ่งผ้าโสร่ง ให้เปลี่ยนชื่อที่ไม่เป็นไทยให้เป็นไทย ใครฝ่าฝืนต้องถูกจับกุมลงโทษ นอกจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ปัจจัยทางศาสนาเกี่ยวกับอิสลามได้ถูกนำมาตีความจากฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของตน รวมถึงการสร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่ของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอีกด้วย

1.2 ด้านเศรษฐกิจ : ปัญหาความยากจนที่เกิดจากสภาพสังคมแบบปิดของคนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจตามมา ไม่ว่าจะเป็นภาวะการว่างงาน ปัญหาการไร้การศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิต ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติทำให้เกิดความกดดันต่อชาวบ้าน

1.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม : สังคมและวัฒนธรรมอิสลามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกปิดทับด้วยนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่พยายามสร้างความเป็นไทยแก่สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้จะปรากฏมานานแล้ว แต่ดูเหมือนว่ารัฐและสังคมไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และกลายเป็นปัญหาในปัจจุบัน

1.4 ด้านการศึกษา : ทักษะคิดของชาวบ้านที่เป็นคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูต่อการศึกษาสายสามัญของภาครัฐที่เกรงว่าจะเป็นเครื่องมือในการกลืนวัฒนธรรมมลายูทำให้ค่านิยมที่จะศึกษาตามปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีมากกว่า

1.5 ด้านกระบวนการยุติธรรม : การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนสร้างความขังใจในหมู่ประชาชน โดยไม่มีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดด้วยเหตุผลเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติและปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงานร่วมกันของข้าราชการฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายสืบสวนสอบสวน จึงพบว่าในทางปฏิบัติมักมีข่าวการซ้อมทรมานกรรม หรือการบีบบังคับเอา

ข้อมูลจากผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาอยู่บ่อยครั้ง (คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐสภาผู้แทนราษฎร, 2553, น. 54-60)

2. การแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบสันติวิธี

แนวคิดสันติวิธี (อ้างถึงใน อากัสรา เฟื่องฟู, 2555, 9 - 10) : สถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรงที่ปรากฏในหลายส่วนของโลก รวมทั้งปัญหาความไม่สงบที่ยังคงยืดเยื้อเรื้อรังและทำให้มีความสูญเสียรายวันเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายร่วมกันเรียกร้องและเสนอทางออกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อลดความรุนแรง โดยเฉพาะการใช้แนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเครื่องมืออันหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เสริมสร้างสันติวิธีได้ คือ กระบวนการพูดคุยสันติภาพ (dialogue process) โดยการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลที่มีความเชื่อและจุดยืนที่แตกต่างกัน ดังนั้น นอกเหนือจากการนำกระบวนการพูดคุยสันติภาพมาใช้กับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงแล้วยังสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวกับประชาชนในท้องถิ่น โดยการเปิดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและความรู้สึกของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเข้าใจในลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่นได้ดูแลชีวิตและทรัพย์สินของตัวเองมากขึ้น เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการสร้างสันติภาพ และสิ่งสำคัญที่สุดก่อนสิ่งอื่นใดคือจะต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งสามารถสร้างผ่านกระบวนการพูดคุยสันติภาพได้เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดี ทำความจริงให้ปรากฏ จัดการให้เกิดความยุติธรรมทั้งทางกฎหมายและทางสังคม เพราะสันติภาพจะต้องขึ้นอยู่กับความยุติธรรม ทั้งความยุติธรรมทางกฎหมายและความยุติธรรมทางสังคม โดยหลักคิดของสันติวิธี (อ้างถึงใน บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ, 2560, 8-9) สามารถแบ่งออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

- 1) ปฏิเสธการใช้ความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง
- 2) โจมตีที่ปัญหา ไม่โจมตีที่ 'ตัวบุคคล'
- 3) สร้างความสัมพันธ์อันดี
- 4) ไม่มุ่งเอาชนะกันแต่สร้างความร่วมมือกันในการแก้ไขความขัดแย้งนั้น
- 5) ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย
- 6) มองทุกคนมีความเป็นมนุษย์เหมือนกัน
- 7) เน้นทั้งเหตุผลและความรู้สึก
- 8) ก่อและสร้างสรรค์

ซึ่งสามารถกระทำได้โดยผ่าน 9 รูปแบบ ดังนี้

- 1) การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง
- 2) การเจรจาต่อรอง

- 3) การใช้ข้อมูลทุติยภูมิ
- 4) กระบวนการนิติบัญญัติ
- 5) การเจรจาไกล่เกลี่ยข้ามวัฒนธรรม
- 6) การสานเสวนา
- 7) การไต่สวน
- 8) ไม่ให้ความร่วมมือ
- 9) อารยะขัดขืน

วิธีดำเนินการศึกษา

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ คุชชีนิพนธ์ รายงานการประชุม คู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางราชการ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 เอกสารหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามมติกรม.และระเบียบการช่วยเหลือเยียวยาของหน่วยงานต่างๆ

1.2 เอกสารคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 197/2554 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2554 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 เอกสารการดำเนินงานการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) การสัมมนา เรื่อง การใช้อำนาจตามมาตรฐานงานตำรวจระหว่างประเทศ วันที่ 29 ตุลาคม 2559.

1.4 วิทยานิพนธ์ของอารอพีต มาเยาะกาเซ่ เรื่องผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา ตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

2. การวิจัยสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview)

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเยียวยาหรือการชดเชยค่าเสียหาย ที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ประสบภัยจากการกระทำผิดทางอาญาของบุคคลอื่นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชน ที่ถือว่าต้องมีการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข ซึ่งจะทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความยุติธรรม ประเทศไทยเองได้ให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชน และได้บรรจุแนวคิดดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ การเยียวยาและการทดแทนค่าเสียหายที่เกิด จึงได้รับการประกันสิทธิ โดยการที่รัฐจะจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้เสียหาย ในกรณีที่ได้รับคามเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้อื่น ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่สมควรจากรัฐ

ปัจจุบันมีกฎหมายที่บังคับใช้เพื่อนำหลักการเยียวยาและการชดเชยมาปรับใช้ให้กับผู้เสียหาย คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ.2544 เกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 อย่างไรก็ดี ตาม โดยปกติผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐในเหตุที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย จิตใจ อันเกิดจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้อื่น ขณะที่กฎหมายฉบับดังกล่าวมิได้ครอบคลุมถึงการชดเชยทางทรัพย์สินที่สูญเสีย หรือเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาของบุคคลอื่น

ทั้งนี้ จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบตลอดจนผลกระทบเชิงประจักษ์จากการสูญเสียชีวิตและบาดเจ็บจากสถานการณ์ความรุนแรง เช่น การกราดยิงในศาสนสถาน การปะทะระหว่างผู้เห็นต่างจากรัฐกับเจ้าหน้าที่รัฐ การวางระเบิดในสถานที่ต่างๆ ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในการเรียกร้องการเยียวยาจากภาครัฐเพื่อดูแลครอบครัวและสมาชิกที่เหลืออยู่ในครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงเหล่านี้ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบเป็นหัวหน้าครอบครัว การเยียวยาจากหน่วยงานภาครัฐเป็นการสร้างค่านิยมใหม่ให้สังคมเห็นถึงการใส่ใจต่อชีวิตของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

ชุกกริยะห์ บาหะ ในเขียนบทความเกี่ยวกับการเยียวยาผู้ประสบภัย ชื่อว่า “การเยียวยา: การประกอบสร้างความหมายของรัฐไทยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ไว้ในเว็บไซต์ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ชายแดนใต้ (Deep South Watch) เผยแพร่เมื่อวันที่ 24-03-2014 เกี่ยวกับการสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ของการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวความคิดการตีความการประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ของผู้ได้รับผลกระทบ มุมมองการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับการเยียวยาของรัฐบาลไทย โดยผลพวงจากการอนุมัตินโยบายการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสภาวะที่เปิดกว้างในการเยียวยากลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของรัฐบาล ด้วยการสร้างการรับรู้ในสังคมไทยให้เกิดขึ้นในสมองของผู้คนใน

สังคม อันส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชนต่อรัฐบาลไทย ซึ่งก่อนหน้าปี พ.ศ. 2548 ยังไม่มีการเยียวยาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากรัฐบาลไทย การเยียวยาจากภาครัฐส่งผลให้เกิดช่องทางของรัฐบาลในการทุ่มงบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อเยียวยาครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีทั้งครอบครัวที่ขอรับการเยียวยาจากภาครัฐ และครอบครัวที่ไม่ขอรับการเยียวยาจากภาครัฐ ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธการประกอบสร้างความหมายการเยียวยาจากภาครัฐ เพราะความหมายเชิงสัญลักษณ์เหล่านี้มีพลังครอบงำความคิด กำหนดความเชื่อ และพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายเชิงสัญลักษณ์ของการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบที่ถูกประกอบสร้างและสื่อสารผ่านการกำหนดนโยบายการเยียวยาของภาครัฐ เป็นช่องทางที่มีศักยภาพในการสื่อสารความหมายในวงกว้าง ผ่านเจ้าหน้าที่เยียวยาจังหวัด เยียวยาอำเภอ ผ่านการมอบเงินเยียวยานั่นเอง

โดยภาพรวมแล้ว รัฐบาลยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือเยียวยาได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับความเสียหาย จากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ และกลุ่มผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้ต้องขัง กรณีผู้ต้องสงสัยที่ถูกควบคุมตัวหรือผู้คุมขังตาม พระราชบัญญัติกฏอัยการศึก พ.ศ.2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติ การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และผลการดำเนินงานพบว่า เจ้าหน้าที่งานปล่อยตัวโดยไม่มีความคิดหรือพนักงานสอบสวนสั่งไม่ฟ้อง หรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือศาลยกฟ้อง กลุ่มบุคคลเหล่านี้มีอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้าไปดูแลช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยาให้บุคคลเหล่านี้ ให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถอยู่ร่วมในสังคมอย่างปกติสุข โดยมีแนวทาง และมาตรการช่วยเหลือที่ชัดเจนรวดเร็ว ต่อเนื่อง ให้ผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบเข้าถึงระบบการช่วยเหลือ ฟื้นฟูได้ง่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลให้ประชาชนมีทัศนคติและความเข้าใจที่ดีต่อความรับผิดชอบของภาครัฐ และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2556, น.1)

ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. ปัญหาเชิงกฎหมาย

ปัจจุบันการชดเชยการกระทำผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ร่างกายและจิตใจได้รับการคุ้มครองจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 อย่างไรก็ตามการคุ้มครองของกฎหมายดังกล่าวมิได้ครอบคลุมหรือชดเชยความเสียหายทางทรัพย์สิน การฟ้องเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายทางทรัพย์สินที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาจึงกระทำโดยการฟ้องร้องจากผู้กระทำผิดในทางแพ่งและนำหลักการละเมิดมาเป็นมูลของคดี ทำให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีรวมทั้งขั้นตอนทางศาลเป็นเวลานาน ผู้เสียหายบางรายไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ เนื่องจากไม่มีกำลัง

ทรัพย์สินเพียงพอ นอกจากนี้ แม้จะมีคำพิพากษาว่าผู้กระทำผิดต้องชดเชยความเสียหายให้กับผู้เสียหาย แต่ในทางปฏิบัติยังคงมีปัญหา เนื่องจากผู้กระทำผิดขาดรายได้เนื่องจากต้องถูกจำคุกและไม่สามารถชดเชยให้ผู้เสียหายได้ หรือภาระการสืบค้นว่าทรัพย์สินใดอยู่ภายใต้การครอบครองของผู้กระทำผิด ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆที่ต้องใช้เวลา และก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อผู้ได้รับความเสียหายอย่างมาก โดยเฉพาะเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีการวางระเบิดตึก ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ รวมถึงการวางเพลิงสถานที่ต่างๆ ซึ่งสร้างความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สินต่อผู้อาศัยในพื้นที่ดังกล่าว

2. ปัญหาเชิงนโยบายและมุมมองของผู้กำหนดนโยบาย

รัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการชดเชยและเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่ปี 2547 โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2547 เป็นครั้งแรกที่ชดเชยและเยียวยาให้กับข้าราชการและประชาชนผู้ที่บาดเจ็บและเสียชีวิต ต่อมาเมื่อปี 2548 มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายและอำนวยการการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กยต.) และกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆเพื่อให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น มติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายในจังหวัดชายแดนดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการกำหนดกฎเกณฑ์รวมทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้ รัฐบาลได้ออกมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องมาทั้งสิ้นจำนวน 22 ข้อมติ (14 สิงหาคม 2555) สิ่งที่เกิดขึ้นจากความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงสามารถเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามมีการตั้งข้อสงสัยว่าการดำเนินการดังกล่าวของรัฐบาล มิได้มีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการเยียวยาหรือชดเชยค่าเสียหายด้วยความยั่งยืน เนื่องจากรัฐบาลไม่มีความสนใจและตั้งใจที่เพียงพอ การเยียวยาดังกล่าวเป็นเพียงการใช้เงินซื้อเพื่อตัดปัญหายุ่งยากทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ความเรื้อรังและซับซ้อน

3. ปัญหาเชิงโครงสร้างและกลไก

สืบเนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีที่เกิดขึ้นมีความไม่แน่นอน เนื่องจากมติคณะรัฐมนตรีไม่มีสถานะทางกฎหมายที่จะผูกพันการดำเนินการต่างๆได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเป็นเพียงคำสั่งทางบริหาร และจะต้องไม่ขัดกับกฎหมายที่มีอยู่ แต่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้ นอกจากนี้ มติคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ให้การรับรองในเชิงหลักการ ขณะที่รายละเอียดในการปฏิบัติขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่เสนอจะเป็นผู้พิจารณาดำเนินการ ซึ่งในกรณีการเยียวยาผู้ประสบความเสียหายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงสร้างและกลไกในการขับเคลื่อนหลักมาจากมติของคณะรัฐมนตรีหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดให้มีการจัดตั้งเพิ่มเติมและยกเลิกในรายละเอียดต่างๆ ในการปฏิบัติของกลไกที่รับผิดชอบ ซึ่งอาจมีความไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุดเป็นหลัก ที่ยังให้ความสำคัญกับกลไกที่มีอยู่เดิมว่ายังสามารถตอบสนองการ

ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งมีความเป็นไปได้ในอนาคตว่าอาจมีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไข เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางของรัฐบาลในแต่ละชุด

4. ปัญหาเชิงการบริหารจัดการ

(1) ความต่อเนื่องของคณะกรรมการ

ปัจจุบันมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาให้การเยียวยาและชดเชยความเสียหายให้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 3 คณะ ได้แก่ (1) คณะกรรมการประเมินความเสียหายด้านทรัพย์สินประเภทโรงงาน อาคารบ้านเรือน สิ่งปลูกสร้าง ดินคำทรัพย์สินอื่นๆ (2) คณะกรรมการประเมินความเสียหายด้านทรัพย์สินประเภทยานยนต์ และพาหนะอื่นๆ และ (3) คณะกรรมการประเมินความเสียหายด้านทรัพย์สินประเภทพืชผลการเกษตร ปศุสัตว์ และการประมง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ความต่อเนื่องของการพิจารณาในคณะกรรมการแต่ละคณะ ซึ่งมีคณะกรรมการซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงานเดียวกันของทุกคณะ ทำให้บางครั้งหน่วยงานต้นสังกัดต้องส่งผู้แทนอื่นเข้าร่วมประชุม ซึ่งทำให้ความต่อเนื่องของการประชุมโดยรวมทั้งความชำนาญ จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการพิจารณาชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย

(2) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการเยียวยา

ปัจจุบันหลักเกณฑ์ในการขอรับความช่วยเหลือเยียวยาในเรื่องทรัพย์สินที่เสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาซึ่งปรากฏช่องโหว่ เนื่องจากการง่ายที่จะร้องเรียนว่าได้รับผลกระทบจากการก่อเหตุความไม่สงบ ซึ่งอาจทำให้มีการฉ้อโกง เนื่องจากการดำเนินการแสดงหลักฐานความเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่เสียหายของผู้ที่ได้รับความเสียหายยังคงไม่มีความชัดเจนเพียงพอ แม้ว่าจะมีการขั้นตอนการตรวจสอบจากคณะกรรมการทั้ง 3 คณะข้างต้นก็ตาม ซึ่งอาจนำมาสู่การ โกงและการปลอมแปลงเอกสาร ทำให้รัฐเสียผลประโยชน์เนื่องจากการทดแทนค่าเสียหายจากทรัพย์สินที่เกิดขึ้นมีค่าใช้จ่ายที่สูง และมีจำนวนหลายราย

5. ปัญหาด้านบุคลากร

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ในศูนย์เยียวยาทั้งในระดับอำเภอและจังหวัดมีจำนวนน้อย และทำงานมากเกินไปกว่าจำนวนผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ สถานะของเจ้าหน้าที่ยังคงเป็นเพียงพนักงานจ้างเหมาบริการ ซึ่งมีการต่อสัญญาการทำงานเป็นรายปีและปราศจากสวัสดิการที่จำเป็นเช่นเดียวกับข้าราชการ ทำให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานลดน้อยลง นอกจากนี้ยังอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัย โดยสามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ด้านหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ

หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรมีการแก้ไขหลักเกณฑ์เพื่อให้การบริหารจัดการที่ทันสมัยและสามารถตอบสนองกับความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสมคือการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์กรณีทุพพลภาพเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับการช่วยเหลือแตกต่างจากประชาชนได้รับการช่วยเหลือกรณีทุพพลภาพจากเหตุการณ์ในอดีตที่ผ่านมาทำให้เห็นว่ากรณีทุพพลภาพต้องใช้ระยะเวลาในการพักรักษาตัวนานหรือเป็นภาระต่อการดูแลของญาติ ดังนั้นไม่ว่าสถานภาพเป็นประชาชนหรือข้าราชการเมื่อได้รับผลกระทบกรณีดังกล่าวต้องเผชิญปัญหาเหมือนกันจึงมีความเห็นให้เพิ่มเติมการให้ความช่วยเหลือกรณีประชาชนได้รับผลกระทบแล้วเข้าข่ายหลักเกณฑ์กรณีทุพพลภาพให้ความช่วยเหลือเท่ากับเจ้าหน้าที่ของรัฐและกรณีบาดเจ็บเล็กน้อย เช่น แผลถลอก หูอื้อ เข้าข่ายหลักเกณฑ์การได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้กรณีบาดเจ็บเล็กน้อยปัจจุบันขออนุมัติรับการช่วยเหลือจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในส่วนนี้ขอเสนอให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติ โดยมีข้อจำกัดแต่ถ้ามีการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่ควรแก้ไขได้มันก็จะเป็ผลดีต่อผู้ได้รับผลกระทบ ควรจะมีการพิจารณาหลักเกณฑ์เพิ่มเติมโดยการที่ต้องดูเป็นรายไปการกำหนดนโยบายให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบถ้าเทียบกันระหว่างในอดีตกับปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากซึ่งในอดีตการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ มีความซ้ำซ้อน ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน การจัดเก็บข้อมูลของผู้ได้รับผลกระทบยังไม่เป็นระบบ ไม่มีศูนย์เชี่ยวชาญในแต่ละจังหวัดและอำเภอ ไม่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเหมือนเช่นปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบันรัฐได้วางนโยบายการปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สามารถให้การช่วยเหลือได้อย่างครอบคลุม โดยมีศูนย์เชี่ยวชาญเป็นศูนย์กลางในการให้ความช่วยเหลือ เป็นสถานที่เก็บรวบรวมข้อมูลและให้คำปรึกษาต่อผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่

รัฐบาลควรกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนการดำเนินงานของการให้ความช่วยเหลือที่เป็นระบบ ครอบคลุมและต่อเนื่อง มีคำสั่งให้หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และเข้าร่วมชี้แจงกับฝ่ายการเมืองที่มีอำนาจการตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารจัดการหนักกำลังทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในเชิงบูรณาการ สร้างสภาพคล่องในการปฏิบัติงานเป็นสื่อกลางในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา รวมถึงทุ่มเทพยายามอย่างเต็มที่และรวดเร็วให้กับการดำเนินงาน

ด้านกลไกของระบบราชการ การประสาน ตลอดจนกระบวนการทางหลักเกณฑ์ในปัจจุบันบางอำเภอมองงานการให้ความช่วยเหลือเป็นงานฝากที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะของโครงการการให้ความช่วยเหลือ ในภาคราชการยังขาดการร่วมมือที่ดี ดังนั้น รัฐบาลควรมีการส่งสัญญาณหรือสั่งการเป็นนโยบายพร้อมกับการประชาสัมพันธ์ภารกิจด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้เป็นวาระสำคัญของรัฐบาล เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทุกส่วนราชการรับรู้และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ลำดับขั้นตอนของการขอรับความช่วยเหลือให้มีความชัดเจน เข้าใจง่ายเหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ ตลอดจนเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจระเบียบหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ

เจ้าหน้าที่เพียงพอต่องานในปัจจุบันเพราะสถานการณ์ไม่ได้เกิดขึ้นรุนแรงทำให้สามารถที่จะดูแลได้ค่อนข้างทั่วถึงในอำเภอสายบุรี แต่ในบางอำเภอเจ้าหน้าที่ก็ไม่เพียงพอเพราะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นบ่อย หรือการโยกย้ายงานของเจ้าหน้าที่ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง แต่ภาระงานในความรับผิดชอบมีจำนวนมากขึ้นประกอบกับศูนย์เชี่ยวชาญระดับอำเภอไม่มีบุคลากรด้านการให้ความช่วยเหลือเฉพาะต้องใช้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองปฏิบัติงานการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเจ้าหน้าที่มีจุดแข็ง คือ มีหน้าที่ความรับผิดชอบสูงมีความอดทน ความเสียสละ และความเข้าใจงานเป็นอย่างดี และจุดอ่อนของเจ้าหน้าที่ คือเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีสถานภาพเพียงลูกจ้างเหมาบริการปฏิบัติงานภายใต้สัญญาหนึ่งปีและด้วยหน้าที่ด้านการให้ความช่วยเหลือที่มีอย่างต่อเนื่องแต่ไม่มีความมั่นคงในการทำงานส่งผลให้บุคลากรบางอำเภอลาออกไปปฏิบัติงานใหม่ที่ดีกว่าขวัญและกำลังใจในการทำงานต่ำอาจทำให้เกิดการขาดแคลนเจ้าหน้าที่แล้วยังส่งผลทำให้งานดำเนินอย่างไม่ต่อเนื่องและเสียเวลาในการสอนงานให้กับบุคลากรใหม่กรณีเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จำนวนมากอาจทำให้งานเกิดความล่าช้า

2. ปัญหาและอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1. ไม่มีหน่วยงานที่เป็นแกนหลักในการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน 3 ฝ่าย คือ ทหาร ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ปกครอง เนื่องจากบางอำเภอยังมองว่างานการให้ความช่วยเหลือเป็นงานฝากที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะของโครงการการให้ความช่วยเหลือ

2.3. ความร่วมมือที่ดีในภาคราชการเจ้าหน้าที่ต้องมีการประสานงานและมีความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกฝ่ายต้องทำงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อประโยชน์ของผู้ได้รับผลกระทบ

2.4. ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เชี่ยวชาญ

2.5. ไม่มีงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรที่ทำงาน

2.6. ในระดับผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือเยียวยาส่วนใหญ่ยังเป็นลูกจ้าง ซึ่งยังไม่มีความรู้มากพอที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี และประชาชนต้องการที่จะติดต่อกับราชการกับเจ้าหน้าที่มากกว่า

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความล่าช้ารวมถึงแสวงหาแนวทางให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่ก่อให้เกิดความล่าช้ารวมถึงแสวงหาแนวทางให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ มีดังนี้

3.1. รัฐบาลควรกำหนดโครงสร้างศูนย์เยียวยาในระดับอำเภอ จัดสรรให้มีเจ้าหน้าที่และงบประมาณระดับอำเภอให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นสื่อกลางในการประสานการขอรับความช่วยเหลือจากระดับจังหวัดและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ หรือจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ โดยมีโครงสร้างการทำงานที่ครอบคลุมทุกมิติ

3.2. รัฐบาลควรจัดตั้งงบประมาณด้านการบำรุงขวัญกำลังใจความดีความชอบของเจ้าหน้าที่และจัดสรรอัตรากำลังให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งปฏิบัติงานด้วยความเสียสละและมีความเสี่ยงมากหากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบรับรู้ว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานราชการ ขอให้บรรจุแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เหล่านี้เป็นพนักงานราชการรวมทั้งเพิ่มสิทธิประโยชน์เป็นกรณีพิเศษเพื่อเป็นการตอบแทนผู้เสียสละในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

3.3. จัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเกิดความชำนาญทางด้านการให้ความช่วยเหลือให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นมีความทันสมัยและสอดคล้องกับกระแสทางสังคมไว้รองรับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

3.4. ปัจจุบันการขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยาของผู้ที่ได้รับผลกระทบตั้งแต่ขอติดต่อรับการช่วยเหลือจะต้องไปติดต่อ ณ สถานที่ที่เกิดเหตุซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากมาย มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดซึ่งห่างไกลจากสถานที่เกิดเหตุ ทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อและต้องเสียค่าใช้จ่าย ควรจะมีการส่งเรื่องให้กับจังหวัดตามภูมิลำเนาของผู้ที่ได้รับผลกระทบเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลจังหวัดสู่จังหวัด

3.5. ให้จัดตั้งหมู่บ้านให้กับคนไทยพุทธที่ไม่สามารถที่จะอยู่ในหมู่บ้านหรือในชุมชนหรือหวาดระแวง กลัว และควรไปศึกษาพื้นที่บ้านรอดันบาต จังหวัดนราธิวาส

3.6. การให้ความช่วยเหลือเยียวยานั้นเน้นไปที่ความรวดเร็วในการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ได้รับผลกระทบเป็นหลัก ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้การพิจารณาของคณะกรรมการ 3 ฝ่ายผิดพลาดบ้าง เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้รับเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าเป็นเหตุการณ์ความไม่สงบนั้นเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ทำให้มติที่ประชุมของคณะกรรมการ 3 ฝ่าย เกิดผิดพลาดขึ้น และรัฐได้ให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ทำให้ไม่สามารถเรียกเงินคืนได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ศูนย์เชี่ยวชาญประจำอำเภอควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือ และลำดับขั้นตอนของการขอรับความช่วยเหลือให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย ให้กับผู้ได้รับผลกระทบและประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง
2. ควรมีการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานการให้ความช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนมากที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. เมื่อมีงบประมาณในการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบแล้วควรมีงบประมาณส่วนหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐสภาผู้แทนราษฎร.(2553).สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางแก้ไขเชิงรุก. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธงชัย สุวรรณรักษา. (2553). ปัญหาและแนวทางการดำเนินงานโครงการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บายสีตะ เจตะ และคณะ. (2558).เหตุการณ์ความไม่สงบ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลต้นหยง อำเภอ ยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และเหมือนขวัญ เรณูมาศ. (2560). สันติวิธี : การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- บุญเอื้อ บุญฤทธิ์. (2556).การก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่และพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะและการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- รสสุคนธ์ แสงมณี และคณะ. (2556). ประเมินผลการดำเนินงานเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับความเสียหายและผู้ได้รับผลกระทบอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดนราธิวาส.คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2560). **สรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้**.
ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561, จาก <https://www.deepsouthwatch.org/node/>
- สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้. (2561). **สถิติผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้**. ค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2561. จาก <http://www.cscd.psu.ac.th>.
- สุภางค์ จันทวานิช.(2554).วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภัสรา เพ็ญฟู. (2555). กระบวนการพูดคุยสันติภาพเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทเรียนจากต่างประเทศ. การฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 สถาบันการต่างประเทศเมฆะวงศ์ยุโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.
- อามีน่า ไชยกุล. (2560).กระบวนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาผู้ถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ป. วิอาญา).หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.